

Nowy, prozachodni rząd na Łotwie

Joanna Hyndle-Hussein

23 stycznia Sejm Republiki Łotewskiej zaakceptował skład nowego rządu oraz jego program. W skład koalicji weszło pięć ugrupowań spośród siedmiu mających reprezentację w parlamencie: centrowo-liberalne Nowa Jedność (JV) oraz Na Rzecz Rozwoju/Za! (A/P), Nowa Partia Konserwatywna (JKP), Zjednoczenie Narodowe (NA) i populistyczna partia Do Kogo Należy Państwo (KPV LV). W opozycji pozostała zwycięska w ostatnich wyborach prorosyjska Socjaldemokratyczna Partia Zgoda oraz rządzący w poprzedniej kadencji Związek Zielonych i Chłopów.

Na czele nowego gabinetu stanął urodzony i wykształcony w USA Krišjānis Kariņš – reprezentant partii Nowa Jedność, tworzącej najmniejszy, ośmioosobowy klub w stuosobowym parlamencie. Koalicja dysponuje 61 mandatami – arytmetycznie powinna ich mieć 66, ale pięciu posłów KPV LV nie udzieliło poparcia rządowi Kariņša.

Komentarz

- Rozdrobnienie nowego parlamentu, podziały programowe i spory personalne sprawiły, że koalicję rządową formowano ponad trzy miesiące (wybory odbyły się 6 października 2018 roku). Partie koalicji spaja wola izolowania prorosyjskiej Zgody. Bez udziału tego ugrupowania nie można *de facto* utworzyć koalicji w innym składzie niż obecny. Konsekwencją rozpadu obecnego układu sił byłyby wybory przedterminowe, które nie ułatwiłyby stworzenia nowej koalicji. Misją premiera Kariņša będzie zatem utrzymanie kruchego porozumienia. Będzie to tym trudniejsze, że program rządu uwzględnił priorytety różnych ugrupowań, w tym postulaty populistyczne. Kariņš jest bardziej zwornikiem niż liderem koalicji.
- Wyzwaniem dla rządu Kariņša jest także przełamanie społecznego oporu, jaki budzi powołanie nowego rządu. Łotysze w wyborach poparli przede wszystkim ugrupowania antysystemowe i antyestablishmentowe, zbudowane na sprzeciwie wobec poprzednich rządów. Tymczasem na czele rządu stanął polityk ugrupowania parlamentarnego o najmniejszym poparciu społecznym (Nowa Jedność uzyskała w wyborach 6,7%), a w dodatku utworzonego na bazie współrządzącej kilkakrotnie na Łotwie partii Jedność. Do protestów przyłączają się także wyborcy rosyjskojęzyczni, rozczarowani izolacją Zgody – największego klubu w parlamencie. Eskalacja protestów może wręcz doprowadzić do przedterminowych wyborów. Konstytucja Łotwy daje obywatelom prawo złożenia wniosku o przeprowadzenie referendum w sprawie rozwiązania Sejmu (miało to już miejsce w 2011 roku).

- Kariņš zaprezentował program uwzględniający postulaty koalicyjnych partnerów, wynikające ze społecznych oczekiwań. W programie rządu pojawiły się zapowiedzi likwidacji obowiązkowej dopłaty do ceny energii elektrycznej na finansowanie odnawialnych źródeł energii (postulat poparty już przez parlament), a także poprawa jakości i dostępności systemu opieki zdrowotnej, rozszerzenie systemu emerytalnego, poprawa systemu edukacji i sytuacji demograficznej. W obecnym budżecie brak jednak środków na realizację programu rządu i wypełnienie deklaracji partii koalicyjnych. Premier zapowiedział więc utrzymanie silnej dyscypliny fiskalnej w celu uzyskania nadwyżki budżetowej. Oznacza to, że zapowiadane reformy będą przesunięte w czasie. Premier zapowiedział też przygotowanie Narodowego planu rozwoju na lata 2021–2027, ukierunkowanego na niwelowanie różnic społecznych, wzmocnienie prowincji i tworzenie zachęty do powrotu z emigracji.
- Kariņš zapewnia kontynuację dotychczasowego euroatlantyckiego kursu Łotwy w polityce zagranicznej i obronnej; postrzegany jest jako polityk prozachodni (ma podwójne łotewskie i amerykańskie obywatelstwo). Stanowisko ministra spraw zagranicznych ponownie objął aktywny od lat na arenie międzynarodowej minister Edgars Rinkēvičs z Nowej Jedności. Stanowisko ministra obrony objął Artis Pabriks, członek dawnej Jedności, który przed wyborami przystąpił do nowego ugrupowania Na Rzec Rozwoju/Za!. Pełnił on już zarówno funkcję ministra obrony, jak i ministra spraw zagranicznych (gdy Łotwa wstępowała do UE i NATO).
- Premier zapowiedział wzmocnienie łotewskiego systemu finansowego w celu przeciwdziałania legalizacji środków należących do m.in. rosyjskiej elity władzy i pozyskanych niezgodnie z prawem (afery tzw. laundromatu). Takie działania są oczekiwane przez USA. Łotwa zapowiada także aktywność w kwestii negocjacji pomiędzy UE a Wielką Brytanią w sprawie brexitu. Rząd będzie dążyć do tego, by brexit nie doprowadził do zmniejszenia dotychczasowego poziomu finansowania unijnej polityki spójności. Za wyzwanie związane z obecnością Łotwy w UE rząd uznaje też przeciwdziałanie fali populizmu połączonego z szerzeniem nieprawdziwych informacji i propagandy mającej negatywny wpływ na procesy polityczne w państwach demokratycznych. Kariņš zapowiedział utrzymanie sankcji wobec Rosji w związku z naruszaniem przez nią prawa międzynarodowego i używaniem siły przeciwko sąsiadom. Łotwa popiera wzmocnienie amerykańskiej obecności wojskowej w Polsce, uznając, że wpłynie ona na stabilność całego regionu i samego NATO.

W tabeli kolorem szarym wyróżnione partie koalicji.

Główne siły polityczne w Sejmie RL	Wynik w wyborach w 2018 roku	Wynik w wyborach w 2014 roku	Profil ugrupowania
Socjaldemokratyczna Partia Zgoda (SDPS)	19,8% 23 mandaty (-1)	23% 24 mandaty	Lewicowa, prorosyjska, populistyczna, reprezentuje interesy mniejszości rosyjskojęzycznej (ok. 35% społeczeństwa, w tym ok. 12% bez praw wyborczych).
Do Kogo Należy Państwo (KPV LV)	14,3% 16 mandatów	-	Populistyczna i antysystemowa, skupiona wokół osoby popularnego aktora i radiowca Artursa Kaimiņa. Ugrupowanie wzywa do usunięcia elit dotąd rządzących w kraju i radykalnych reform na rzecz podniesienia poziomu życia.
Nowa Partia Konserwatywna (IKP)	13,6% 16 mandatów	-	Założona przez byłych funkcjonariuszy państwowej służby antykorupcyjnej KNAŠ oraz część działaczy Zjednoczenia Narodowego. Profil centrowo-konserwatywno-narodowy, nacisk na walkę z korupcją.
Na Rzecz Rozwoju/Za! (A/P)	12% 13 mandatów	-	Utworzone przez część działaczy dawnej Jedności ugrupowanie centrowe, liberalne w kwestiach gospodarczych i światopoglądowych, prounijne i pronatowskie.
Zjednoczenie Narodowe Wszystko dla Łotwy/Ojczyzna i Wolność/UNMK (NA VL-TB/UNMK)	11% głosów 13 mandatów (-4)	16,0% 17 mandatów	Zrzesza główne siły konserwatywno-nacjonalistyczne od umiarkowanych po ultranacjonalistyczne. Proeuropejska, ale z zachowaniem interesów narodowych; gospodarczo liberalna.
Związek Zielonych i Chłopów (ZZS)	9,9% 11 mandatów (-10)	19,5 21 mandatów	Centrolewicowa, agnata z elementami programu Zielonych, światopoglądowo konserwatywna, powiązana z oligarchą Aivarsem Lembergem.
Nowa Jedność (JV)	6,7% 8 mandatów (-15)	21,9% 23 mandaty (startowała samodzielnie jako Jedność)	Stanowi połączenie kilku partii popularnych w regionach z ugrupowaniem Jedność – centroprawicowym, liberalnym gospodarczo, konserwatywnym w kwestiach społecznych, pronatowskim i proeuropejskim.